

Asia: VN/1514/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oomi Oy kiittää mahdollisuudesta jättää lausunto luonnoksesta laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, ja toteaa lausunnossaan seuraavaa:

1. Yleistä luonnoksesta

Oomi Oy (myöh. Oomi) pitää yleisesti hyvinä luonnoksen tavoitteita ja ehdotettuja esityksiä toimeenpanna älyverkkotyöryhmän loppuraportissaan esittämiä toimia. Ehdotuksessa myönteistä on se, että sillä tavoitellaan asiakkaalle parempaa läpinäkyvyyttä sähkön vähittäismyymiä ja jakeluverkonhaltijoita koskevaan kokonaisuuteen.

Oomi esittää lausunnossaan muutosesityksiä, jotka pyrkivät selkeyttämään esityksen määritelmiä ja tukemaan esityksen tavoitteiden toteutumista. Luonnoksessa on epäselvyyksiä, jotka toteutuessaan eivät tukisi näitä ehdotuksen taustalla olevia tavoitteita ja voivat johtaa siihen, että kyseinen malli ei halutulla tavalla toteudu tai sitä ei oteta käyttöön. Tällöin tavoiteltu hyöty loppuasiakkaille ei toteudu laissa halutussa laajuudessa. Jotta tavoiteltu malli aidosti toteutuu, on laissa huolehdittava, että mallin kustannukset ja riskit jakautuvat tasapuolisesti sähkönmyyjän ja sähköverkkoyhtiön kesken. Näistä syistä Oomi haluaa tuoda esille muutaman epäselvän kohdan ehdotuksessa ja ehdottaa, että valmistelussa kiinnitetään vielä huomiota näiden kohtien selventämiseen tai muutoksiin.

2. Yhteislaskutus (105 i § Yhteislaskutus)

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutus. Asiakkaalla olisi halutessaan mahdollisuus valita erillisten sähkö- ja verkkopalvelulaskujen sijaan yksi yhteinen lasku. Yhden laskun tarjoamista ei säädettäisi pakolliseksi, vaan vähittäismyyjä voisi tarjota yhden laskun mallia halutessaan.

Oomi esittää muutos- ja kehitysehdotuksinaan yhteislaskutusta koskevaan kohtaan huomiona, että yhteislaskutusta koskevassa muutosesityksessä ei ratkaista riittävän selkeästi eri toimijoiden välisten kustannusten ja riskien jakautumista.

Mikäli laki säädetään, siinä olisi hyvä määritellä miten seuraavat asiat ratkaistaan:

- Muun muassa rahoituksen kustannusten, pääoman tarpeen sekä luottotappioriskien on jakauduttava tasapuolisesti toimijoiden välillä. Miten tämä varmistetaan lailla?
- Laissa ehdotetaan, että jakeluverkkoyhtiö ja vähittäismyyjä voivat sopia kahdenkeskisesti yhteislaskutuksesta. Tämä on omiaan aiheuttamaan toimijoille lisätyötä ja haasteita, mikäli raameja ei ole kirjattu lakiin selkeästi.
- Asiakaspalvelutehtävien siirtyessä verkkoyhtiöiltä vähittäismyyjille syntyy väistämättä vähittäismyyjälle lisäkustannuksia. Miten tämä vähittäismyyjän asiakaspalvelun kustannusten kasvaminen ratkaistaan tasapuolisesti? Tähän tulisi olla laissa selkeästi kuvatut raamit, jotta ei syntyisi tapaus- ja toimijakohtaista neuvottelua.

3. Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen (89 § Sopimuksen voimassaolo ja päättymisen)

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että kuluttajan kanssa kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettussa kotimyynnissä tai etämyynnissä, kuten puhelinmyynnissä, tehdyn sähkönmyyntisopimuksen mukaisen sähkön toimituksen olisi käynnistyttävä kolmen kuukauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Säännöksellä estettäisiin myyjän aloitteesta tarjottujen sähkönmyyntisopimusten tekeminen odottamaan pitkäksi aikaa aiemman määräaikaisen sopimuksen voimassaolon päättymistä. Toisaalta säännös ei estäisi kuluttajan aloitteesta tapahtuvaa sopimuksen tekemistä pidemmälle tulevaisuuteen.

Oomi esittää muutos- ja kehitysehdotuksinaan uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittamista koskien huomiona seuraavaa: Sopimuksen voimassaoloa ja päättymistä koskevassa muutosesityksessä ei ilmaista riittävän selkeästi eri asiakastyypin välisiä eroja. Tämän vuoksi asiakkaan tahtotilan toteutuminen ei ole ilmeinen tässä muutosehdotuksessa, koska asiakkailla voi olla esitystä pidemmän aikavälin tarve varmistaa suojata sähkön hintaa epävakaassa sähkömarkkinaympäristössä.

Mikäli laki säädetään, siinä olisi hyvä määritellä miten seuraavat asiat ratkaistaan:

- Koskeeko rajoittaminen nykyisten asiakkaiden (sähkönmyyjän sopimusuusintaa tai muita muutoksia omille asiakkaille) vai pelkästään kyseiselle vähittäismyyjälle uusia asiakkaita?
- Mitä tarkoittaa kuluttajan omasta aloitteesta tapahtuva sähkönmyyntisopimuksen tekeminen ja miten oma aloite lopulta määritellään?

4. Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregaattisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut (92 a § Sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksu)

Esitetyllä sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaisella määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävän maksun sääntelyllä pyritään määrittelemään kohtuullisen irtisanomismaksun suuruutta ja näin selkeyttämään tilannetta markkinoilla. Tapauskohtaisen, kuluttajasuojasääntelyyn pohjautuvan kohtuuttomuusarvioinnin rinnalla säännös antaisi irtisanomismaksujen tarkastelulle konkreettisen arviointiperusteen sekä ylärajan, ja turvaisi näin ollen kuluttajien asemaa. Toisaalta ehdotettu sääntely voisi myös yhtenäistää käytäntöjä irtisanomismaksujen määrittelemisessä ja edistää sopimuskäytännön ennakoitavuutta.

Oomi esittää muutos- ja kehitysehdotuksinaan sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksua koskevaan kohtaan seuraavia huomioita:

- Muutosehdotuksessa mainitaan, että ”Vähittäismyyjällä tai itsenäisellä aggregaattorilla on todistustaakka suorasta taloudellisesta tappiosta”. Mikäli tämä muotoilu toteutuu sellaisenaan, on merkittävä riski siitä, että lakimuutoksen tavoite ei toteudu, vaan johtaisi tämän nimenomaisen todistustaakan testaamiseen eri viranomaiskäsitelyssä (kuluttajaviranomainen). Todistustaakka tulee poistaa tai määritellä tarkemmin läpinäkyvällä standardilla ja laskentamallilla. Esimerkiksi samankaltaisesti kuten pankkipuolella kiinteäkorkoisen lainan irtisanomisen yhteydessä pankilla on oikeus periä korkotason laskemisesta aiheutuneet todelliset kustannukset.

5. Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä

RED II –direktiivin 21 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kuluttajilla, jotka itse tuottavat uusiutuvaa energiaa joko yksin tai aggregaattorien kautta, on oikeus saada verkkoon syöttämästään uusiutuvista energialähteistä itse tuottamastaan sähköstä korvaus, tapauksen mukaan myös tukijärjestelmien välityksellä, joka vastaa syötetyn sähkön markkina-arvoa ja jossa voidaan ottaa huomioon sen pitkän aikavälin arvo sähköverkolle, ympäristölle ja yhteiskunnalle. Sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi direktiivin kyseisen kohdan täytäntöönpanemiseksi säännökset, jotka velvoittaisivat vertailuvälineeseen rekisteröityneet vähittäismyyjät ilmoittamaan vertailuvälineeseen myös ostotarjoukset, joilla nämä tarjoutuvat ostamaan itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän loppuasiakkaansa verkkoon syöttämän sähkön.

Oomi esittää muutos- ja kehitysehdotuksinaan tähän kohtaan seuraavia huomioita:

- Sähkön vähittäismyyjälle aiheutuu pientuotannon ostosta ja hallinnoinnista kustannuksia, jotka voivat muuttua markkinatilanteesta riippuen. Siksi marginaalia ei tulisi määritellä kiinteästi, vaan sähkönmyyjällä pitää olla hinnoitteluvapaus markkinatilanteen mukaisesti. Jotta sähkön myyntiyhtiöllä on insentiivi palvelun kehittämiseen, tulisi palvelusta olla mahdollisuus periä komissio.

Yhteenveto

Lakiluonnokseen sisältyy useita ongelmia. Edellä todetun mukaisesti lakiluonnoksessa esitetyt etenkin yhteislaskutukseen liittyvät toimenpiteet ja sen määrittelyt eivät ole riittävän selkeitä eivätkä tue mallia, jossa kustannukset ja riskit jakautuisivat aidosti vähittäismyyjä ja jakeluverkkoyhtiön välille. Vaikka Oomi tukee lähtökohtaisesti sähkön markkinamalliksi asiakaskeikeistä mallia, voi lakiehdotuksesta toteutuessaan syntyä merkittävää liiketoimintahaittaa ja kustannuksia Oomin kaltaiselle sähkön vähittäismyyjälle, mikä puolestaan heikentää lain tavoitteiden toteutumista.

Suomalaisten luottamuksen palauttaminen sähkömarkkinoihin tarvitsee kipeästi ratkaisuja myös lainsäätäjän puolelta. Sähkön markkinamallista on keskusteltu vuosia ja yhden luukun palvelumallin kehittäminen on kaikkien toimijoiden edun mukaista. Sähkömarkkinoilla on viime vuosina tapahtunut jo useita asiakkaita hämmentäneitä muutoksia, eikä tällä muutoksella ole tarpeen aiheuttaa enää lisää hämmennystä asiakkaissa. Siksi on tarpeellista, että lakiehdotusta vielä tarkastellaan kriittisesti ja selkeytetään, jotta lakiehdotuksella ei aiheuteta toimijoille lisäkustannuksia, joka lopulta olisi myös asiakkaiden edun vastaista.

Oomi Oy esittää, että HE-luonnosta ei tule nykymuodossaan esittää eduskunnalle, vaan laki on palautettava valmisteluun. Lainvalmistelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota lain selkeyttämiseen ja määrittelyihin siltä osin, miten muutoksista aiheutuvat kustannukset ja taloudelliset riskit jakautuvat tasapuolisesti eri osapuolien kesken.

Kunnioitavasti,

Tuomas Oksanen

toimitusjohtaja

Oomi Oy

Saarinen Päivi
Oomi Oy - Oomi Oy